

Eesti mesinduse tänane olukor ja peamised probleemid. Eesti mesindusprogrammi tegevustest ja tulemustest ning võimalustest Eesti mesinduse kiiremaks arendustegevuseks.

Kokkuvõtte ettekandest vabariiklikul mesinduspäeval Jänedal 29.11.2009.a.

Lektor Aleksander Kilk, lektorileping PR-6-1.4-7

Mesindusloeng toimus Eesti mesindusprogrammi raames, mida toetab Euroopa Liit

Eestis on kokku umbes 7000 mesinikku ja nende mesilates peetakse orienteeruvalt 60 000 mesilasperet. Mesinike hulgas on kuni 60 täis-professionaali, kellele mesindus on ainus või peamine sissetulekuallikas. Lisaks on Eestis umbes 250 nn. pool-professionaali, kellele mesindus annab olulist sissetulekut kas talupidamise vormis või mõne teise töö kõrval. Peale selle on Eestis kuni 1000 mesinikku-väiketootjat, kes saavad mesindusest ja mee müügist teatud lisasissetulekut (näiteks pensionärid). Ülejäänud mesinikele on mesilastega tegelemine mõnus looduslähedane harrastus, mis annab ka mee lauale.

Mesilaste pidamisel on mesinike ees mitmeid probleeme, mille lahendamiseks on tekkinud raskusi ja mis mõjutavad mesindust väljastpoolt:

1. Taimekaitsetööde käigus õitsvatel kultuuridel või keemilisel umbrohutõrjel, ka õitsvate taimikute niitmisel ja peenestamisel (pindalatoetuse saamiseks) surmatakse sageli suurel hulgal lennumesilasi. Kui nendest töödest mesinikele ette teatatakse, nagu seadus nõuab, siis saaks mesinik mõnel juhul mesilaste lendu piirata ja selle kaudu kahjusid vähendada. Harjumaal oli näiteks probleem, kus juulikuu teisel poolel niideti ja purustati õitsvat põdrakanepit põlluservas – juuli lõpuks nõudis PRIA tööde teostamist. Tulemus – osa mesilasi hukkus ja meesaak jäi põdrakanepilt osaliselt saamata. PRIA esindajad arvasid, et vajaduse korral oleks saanud põdrakanepi niitmiseks ja purustamiseks anda ka ajapikendust, et mitte mesinike huve kahjustada.

2. Mõnel pool on mesilaste pidamise pinnal tekkinud pinged või arusaamatused naabrussuhetes. Näiteks Viljandi juhtum, kus kesksuvel naaber kaebas linnavalitsuses oma kõrvalkrundil elava vana sügavas pensionieas mesiniku peale ja linnaametnik andis korralduse mesinikule mesindus lõpetada. See oli seadusetu omavoli, kuid vana mesinik reageeris valuliselt ja surmas oma 3 mesilasperet. Tallinnas Mesila tänavas oli analoogne vastasseis, kus mesiniku naabrid kaebasid linnaosa valitsusele ja nõudsid mesilaste pidamise lõpetamist. Pirita linnaosas oli samasugune tülijuhtum 2008.aastal. Õnneks Tallinna Keskkonnaamet on suhtunud mõistvalt mesilaste pidamise võimalusse Tallinna tiheasustusosalal ega nõua mesinduse lõpetamist.

Üheks lahenduseks on arvatud mesilaste pidamise eeskirjade koostamist ja rakendamist, mis reguleeriks mesilaste pidamist linnades või üldisemalt tiheasustusosaladel. Põllumajandusministeeriumi seisukoht on, et selliseid vabariiklikke eeskirju ei saa rakendada, sest see piiraks kodanike tegevusvabadust ja õigusi. Omavalitsustel oleks võimalik teatud mõõduka rangusega regulatsioone rakendada. Kuid naabrussuhete tegelikud lahendusvõimalused peituvad eelkõige ühistes püüetes rahulikule kõrvuti eksisteerimisele. Ja siin on ka mesinikel omalt poolt võimalik mõndagi teha, nagu näiteks:

- 1) Pea rahulikke mesilasi ja selleks tegele tõuparandustööga oma mesilas.
- 2) Kasuta mesilastega töötades mõistlikke mesindusvõtteid – ilus ilm, hommikupoolik, toimeta mesilaste juures rahulikult, mitte kiirustades ja rabistades.
- 3) Paiguta mesitarud krundi piirist kaugemale, arvestades ka mesilaste väljakujunenud lennuteedega, joogipaikade suunaga jne.
- 4) Vajadusel istuta krundi piirile piisavalt kõrged (vähemalt 2 – 2,5 m) pöösad või okaspuud, et sundida mesilasi kõrgemalt üle naabruses liikuvate inimeste peade lendama.
- 5) Paku naabritele meepurk ja räägi nendega mesilaste elust, tegevusest, tolmeldamistõöst taimedel. Kutsu naabreid ka taru juurde vaatama, kuidas mesilased elavad ja toimetavad.

3. Probleemid mesilashaigustega. Mesilaste kollaps USA-s on juba teinud suurt kahju, ka mõnes Euroopa riigis (Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia) on räägitud väga suurest mesilasperede hukkumisest, peamiselt küll talvitumisel. Euroopas näib mesilasperede hukkumise peamiseks põhjuseks olevat siiski varroatoos, kohati (Prantsusmaa, Hispaania) ka taimekaitsetööd ja süsteemsed pestitsiidid, võib-olla ka GMO-taimede kaudne mõju.

4. Probleemid karude, nugiste ja teiste kahjuritega mesinduses. Eestis lõhuvad karud aastas keskmiselt 150 või ka rohkem mesilastaru ja hävitavad mesilaspere, vahel ka meesaagi. Nugiste süül hukkunud perede arv on veelgi suurem, ulatudes ekspertide hinnangul kuni 400-500 pereni aastas. Ka linnud

(tihased ja rähnid talvel, hallõgija, pääsuke jt. suvel) söövad hulga mesilasi. Karude tõrjeks elektritarad, mõnel pool ka sireenid. Üks vana mesinik arvab – parim karutõrjuja on siberi laika.

5. Mesinikele on meesaagi müümisel varasematel aastatel muret teinud meie meeturu olukord. Suurkauplustes on märkimisväärselt nähtaval kohal importmesi, selle kõrval siiski teatud mahu ka kodumaine mesi. Kaupluste osakaal meeturust moodustab kuni 20%. Üldiselt meie ostja eelistab kodumaist mett – nii arvab umbes 80% Eesti meetarbijatest. Otse mesinikult ostab Eestis mett kuni 70% tarbijatest – nad vajavad usaldust ostetava mee kvaliteedi vastu. 2009.a. meesaagi müügil pole mesinikel küll mingeid probleeme olnud – tarbijate ostuhuvi on augustikuust alates püsivalt suur ja vaatamata masule on meehind eelmise aastaga võrreldes tõusnud kuni 10-15%. Tõsi küll, 2009.a. meesaak oli aastate keskmisest umbes kolmandiku võrra väiksem, nii et paljudel mesinikel on novembrikuu lõpuks juba kogu mesi müüdnud.

6. Probleeme on mõnevõrra puuduliku seadusandlusega, mis mesindust puudutab. Puuduvad üldised regulatsioonid või üldine mesindusseadus, nagu see näiteks Taanis toimib. Esialgu puudub ka piisavalt hästi toimiv mesilate register, mis küll on praegu PRIA juures toimiva ehitiste ja rajatiste registreerimise määruse nr. 88 täiendamise tulemusena efektiivsemaks muutumas.

Kuid mesinduse head käekäiku takistavad ka mitmed probleemid, mis on sündinud mesinduse seest. Üldiselt soovitakse, et mesindus oleks paremini korraldatud ja mesinike huvid kaitstud. Kuid vähe on neid mesinikke, kes on ise valmis ühiselt mesinduse arendamiseks pingutama ja mesinike huvide eest seisma. Kui ligi 90% Eesti mesinikke ei pea vajalikuks olla ühiseid huve esindava ja kaitsva EML-nimelise organisatsiooni liikmeks, siis väljendab see nende soovimatust kaasa tulla ühiste mesindust pidurdavate probleemide lahendamisele. Kes ja kust peaks siis tulema ja mesinike huve kaitsma?

Eesti mesinduse arendamiseks ja meetootmise suurendamiseks on koostatud riikliku mesindusprogrammi tegevuskava, mida toetavad rahaliselt nii Euroopa Liit kui Eesti riik. Selle programmi esimene 3 aastat kestev periood toimus 01.09.2004 – 31.08.2007 ja praegu on käimas teine 3-aastane periood 01.09.2007 – 31.08.2010. Mesindusprogrammi raames tehakse arendustööd erinevates suundades ja erinevate meetmete raames. Eelkõige mesinike paremale teavitamisele ja piirkondliku mesindustegevuse aktiveerumisele suunatud tehnilise abi meede on kõige mahukam. Selle raames toimuvad nii vabariiklikud kui piirkondlikud mesindusõppused, -loengud ja -kursused, antakse välja trükitud teabematerjale ja arendatakse mesindusala veebilehe tegevust. Lisaks toimub siin ka mesilashaiguste alane seire ja nõustamine, samuti mesindusala tehnilise ja tehnoloogilise arendustöö tegevus.

Varroatoosimeetme peamine eesmärk on korraldada mesinike parem teavitamine ja juhendamine varroatoosi otstarbeka kontrolli ja tõrje teemadel. On ju varroatoos nii Eestis kui kogu maailmas üks olulisemaid põhjusi mesilasperede arvukuse langemises ja kohati väga suures mesilasperede hukkumises.

Mee kvaliteedialase meetme raames kogutakse ja analüüsitakse Eestis toodetava ja müügi võrgus realiseeritava mee proovide kvaliteedinäitajaid ning antakse mesinikele nõu, kuidas hoida ja tõsta toodetava mee kvaliteeti. Praeguse programmiperioodi vältel toimub arendustöö ka mesilaste tõuparanduse alal, mille tulemusena paranevad Eesti mesilaspopulatsioonide tõulised omadused ja selle tulemusena omakorda ka mesinduse tootlikkus ja tasuvus.

Üheks Eesti mesinduse puuduseks on see, et puudub piisav statistiline ülevaade ja andmestik meie mesilastest ja mesinikest. Registri puudumisest on paljud mesinikud muret tundnud. Juba 1998.a. ikaldusaastal keelduti valitsuse poolt mesinikele toetust andma põhjendusega, et puudub mesinike andmebaas ehk register. Taimekaitsetööde korraldamist sätestav põllumajandusministri määrus 2006.a. nõuab põllumehi teavitama taimekaitsetöödest mesinikke 2 km raadiuses töödeldavast põllust 2 päeva enne tööde teostamist. Kuid seda ainult tingimusel, et mesinikud on oma mesila asukohast põllupidajale eelnevalt teada andnud, sest mesilate registrit selliste andmete teadaandmiseks ei ole.

Kuid kui mesinikele pakutakse võimalust enda registreerimiseks või enda kohta andmete avaldamiseks, siis püütakse alahoidlikult varju hoida – kardetakse kellegi “karvase käe” ohtu. Samal ajal on Eesti mesindusstatistika selgelt puudulik ja selle üheks põhjuseks on ilmselt ka mesinike soovimatus statistilistel küsitlustel enda kohta täpset ja tõest informatsiooni välja anda. Selle andmebaasi puudumine on aga mitmel viisil kahjuks või takistuseks nii Eesti mesinduse arendamiseks ja toetamiseks kui ka mesinikele endile. Vajalik oleks mesinike mõtteviisi muutus ja arusaamine, et usaldusväärne ja täielik statistiline andmestik meie mesinduse kohta on kasuks ka mesinikele endile.